

# OUR DAILY BREAD

## FOOD IN GOD'S CREATION

### Nodiadau Pregethau

ar gyfer Amser y Greadigaeth 2011



### Wedi eu seilio ar y Darlleniadur Cyffredin Diwygiedig

Paratowyd gan yr Esgob David Atkinson ar gyfer Eglwysi Ynghyd ym Mhrydain ac Iwerddon Ffoto: [Susy Morris](#) 

'Sut beth yw'r bwyd?', 'Pwy sy'n darparu'r bwyd?', 'Oes digon o fwyd i bawb?' Gwenwyn bwyd, dogni bwyd, diogelu bwyd, y farchnad fwyd. Mae ein sgwrs feunyddiol yn cyfeirio at fwyd yn barhaus, a dyw hynny ddim yn syndod, gan fod bwyd a diod yn amlwg yn hanfodion bywyd. Mae angen bwyd arnom i roi egni i ni yn rheolaidd, ac mae hefyd yn un o bleserau bywyd, os nad ydym yn pryderu o ble y cawn ein pryd nesaf. Mae bwyd yn rhan bwysig o'n masnach. Mae llawer o'n tir yn cael ei ddefnyddio i gynhyrchu bwyd. Mae diwydiannau anferth yn ymwneud â dosbarthu ac adwerthu bwyd.

Mae Cristnogion yn cydnabod mai ffynhonnell derfynol ein bwyd yw Duw y Creawdwr, sydd yn diogelu ein bwyd yn derfynol â'i ffyddlondeb i addewid y cyfamod na fydd pryd hau a medi yn peidio â bod. Ond mae llawer yn digwydd rhwng bwydo a dyfrhau drwy law Duw a mwynhau bwyd mewn parti maestrefol, neu foliau gwag gormod o bobl yn Affrica is-Sahara. Wrth i ni weddïo "Dyro i ni heddiw ein bara beunyddiol" rydym nid yn unig yn cydnabod ein dibyniaeth ar haelioni Duw, ond hefyd ein bod yn sylweddoli bod angen i'r ateb i'r weddi honno gynnwys amaeth, masnach, rhannu, cyfiawnder masnach, lle anifeiliaid, deiet a lluo o ystyriaethau eraill.

Eleni mae ein nodiadau pregethau ar gyfer Amser y Greadigaeth yn canolbwyntio ar thema Bwyd yng nghreadigaeth Duw, a byddwn yn dewis themâu dathlu, dewisiadau cyfrifol, digonolrwydd, tegwch a bod yn ddisgyblion ffyddlon. Boed i Dduw ein gwneud yn fwy ymwybodol o'i haelioni ac o'n cyfrifoldebau wrth i ni weddïo am ein bara beunyddiol.

**Nid amlinelliad o bregethau cyfan yw'r nodiadau hyn, ond yn hytrach ddetholiad cyfoethog o awgrymiadau, manau cychwyn, a thrywyddau posib y gellid eu dilyn.**

#### Wythnos 1: 4 Medi

##### Dathlu: bwyd a chymuned

Ecsodus 12. 1 – 14

Salm 149

Rhufeiniaid 13. 8 – diwedd

Mathew 18. 15 – 20

#### Wythnos 2: 11 Medi

##### Dewisiadau: bwyd a iachawdwriaeth

Ecsodus 14. 19 – diwedd

Salm 114

Rhufeiniaid 14. 1 – 12

Mathew 18. 21 – 35

#### Wythnos 3: 18 Medi

##### Digonolrwydd: bwyd a haelioni Duw

Ecsodus 16. 2 – 15

Salm 105

Philipiad 1. 21 – diwedd

Mathew 20. 1 – 16

#### Wythnos 4: 25 Medi

##### Newyn a sychder: bwyd a phechod

Ecsodus 17. 1 – 7

Salm 78. 1 – 4, 12 – 16

Philipiad 2. 1 – 13

Mathew 21. 23 – 32

#### Wythnos 5: 2 Hydref

##### Creadigaeth a chyfamod: bwyd a chyfrifoldeb

Ecsodus 20. 1-4, 7-9, 12-20

Salm 19

Philemon 3. 4b – 14

Mathew 21. 33 – diwedd

## Wythnos 1: Dathlu: bwyd a chymuned

4<sup>ydd</sup> Medi – Y Drindod 11

Ecsodus 12. 1 – 14  
Salm 149  
Rhufeiniaid 13. 8 – diwedd  
Mathew 18. 15 – 20



Ffoto: [zetrules](#) ©

Mae bwyd, dathliadau a chymdeithas â'n gilydd yn aml yn mynd law yn llaw. Rydym yn dathlu pen-blwydd â pharti, priodas â gwledd, y Nadolig â phryd i'r teulu. Mae'r Beibl Hebraeg yn cyfeirio at nifer o Wyliau a oedd yn dathlu rhoddion a darpariaethau Duw, ac yn atgoffa am ddaioni Duw yn flynyddol. Mae'r Pasg Iddewig, a ddisgrifir yn Ecsodus 12, yn galw i gof yn ddwys a difrifol sut yr achubodd Duw ei bobl o gaethiwed yn yr Aifft trwy dywallt gwaed oen. Yn wreiddiol roedd yn bryd i'r teulu, neu'r gymdogaeth (adnodau 3,4), ac roedd y wledd flynyddol i gael ei dathlu yn wyl i'r Arglwydd (a. 14). Dros amser, daeth y cofio blynyddol yn beth mwy sefydliadol (Deut. 16), ond erbyn cyfnod Iesu, roedd yn fwy o achlysur i'r teulu eto (Marc 14.16). Roedd gwyliau eraill yn enwog am eu dathliadau llawen. Roedd Gŵyl yr Wythnosau, er enghraifft, yn dathlu adeg y cynhaeaf, yn gyfnod o 'lawenhau gerbron yr Arglwydd dy Dduw' (Deut. 16.11).

Deallid bwyd fel rhodd creadigaeth Duw i 'lonni a chynnal calon dyn' (Salm 104. 15). Roedd cymunedeb â Duw a chymdeithas ag eraill yn cael eu dathlu'n briodol â phryd o fwyd. Daeth Iesu ei hun 'yn bwyta ac yn yfed' (Math. 11.19). Gelwid rhai o'r cynulliadau Cristnogol cynnar yn 'wleddoedd cariad' (Jwdas 12) – cariad at ei gilydd a fynegid wrth ymgynnull ar gyfer cymdeithas â'i gilydd a bwyd.

Rai blynyddoedd yn ôl, penodwyd y Gweinidog Methodistaidd Barbara Glasson i wasanaethu yn ninas Lerpwl. Sut gallai'r Efengyl gael effaith ar anghenion aruthrol canol dinas? Cafodd ei hun yn meddwl am sut gall ychydig bach o furum wneud gwahaniaeth mawr wrth bobl bara – a bu'n ystyried dod â grŵp bach o bobl at ei gilydd i bobl bara. Aethon nhw ati i rentu ystafelloedd, cael gafael ar ffwrn, a dechrau pobi. Am bob torth a gaent eu hunain, bydden nhw'n rhoi un i ffwrdd – ac roedd y bobl oedd yn derbyn y bara ffres yn gofyn pam. Ymunodd rhai ohonyn nhw yn y gwneud bara. Yn raddol daeth gwneud bara yn ddigwyddiad cymunedol bychan – a oedd yn cynnwys siarad, darllen y Beibl a gweddïo. Mae gwneud bara wedi darparu lle y gall pobl fod yn ddiogel a chael lloches ynddo. Mae gwneud bara ei hun yn ymwneud â bywyd: y tylino, yr aros, y gwmnïaeth (companionship yn Saesneg, sy'n dod o *cum panis*, 'gyda bara'). Mae cysyniad yr Eglwys Fara – yn dathlu cymuned a chymdeithas â'i gilydd, ac yn rhannu – yn tyfu mewn mannau eraill.

Mae'r darlleniad o'r Epistol (Rhuf.13. 8 – 14) yn galw ar Gristnogion i 'garu ei gilydd'; 'câr dy gymydog fel ti dy hun.' Mae cymdeithas a chymunedeb Cristnogol bob amser i fod yn allblyg, yn pryderu ynghylch anghenion y cymydog, ble bynnag mae ein bywydau ni'n effeithio arno ef neu arni hi. Mae ein darlleniad o'r Efengyl (Math. 18. 15 – 20), yn rhan o floc o ddysgeidiaeth gan Iesu i'w ddisgyblion sy'n dangos sut mae rhaid i'n perthynas â'n gilydd adlewyrchu ein perthynas â Duw. Y tu ôl i adnod 15 mae cyfarwyddyd Lefiticus: "nid wyt i gasáu dy frawd yn dy galon, ond yr wyt i geryddu dy gymydog...nid wyt i geisio dial ar un o'th bobl na dal dig tuag ato... ond yr wyt i garu dy gymydog fel ti dy hun. Myfi yw'r Arglwydd." (Lef.19.17ymlaen).

Hyd yn oed yn achos disgyblaeth yn yr eglwys, sef prif ffocws y rhan hon o'r Efengyl, yr egwyddor sy'n tywys yw cariad at gymydog. Yn wir, pan fydd dau neu dri yn dod ynghyd yn enw Crist, mae yntau yno hefyd – ac mae angen i'w perthynas â'i gilydd ddangos hynny.

Weithiau mae'r gras bwyd a ddywedir cyn pryd yn cynnwys gweddi ar i Dduw beri ein bod bob amser yn cofio am anghenion pobl eraill. Mae cariad at gymydog yn edrych allan. Rhaid sicrhau nad yw ein defnydd priodol o fwyd i ddathlu a dyfnhau ein cymundeb â'n gilydd ar draul ein cymdogion mewn manau eraill sydd heb fawr ddim bara beunyddiol. Byddwn yn edrych yn fanylach ar bla tlodi mewn wythnos arall – un o ffynonellau casineb, a dal dig, rhwng y cefnog a'r tlodion. Ond yr wythnos hon, gadewch i ni ymuno yn niolchgarwch un salmydd, sy'n canu moliant i Dduw yng nghynulliad y rhai ffyddlon (Salm 149.1), ac un arall sy'n bendithio'r Arglwydd am roi bwyd a gwin ac olew (Salm 104. 15).

Mae yr Ewcharist (=diolchgarwch) yr ydym ni yn ei ddathlu yn galw i gof ddathliad y Pasg Iddewig, sef rhodd dechrau newydd trwy waed yr Oen. Mae'n ein gwneud yn un â holl greadigaeth Duw drwy ddefnyddio bara (a ddaeth o'r ddaear ac a wnaed â dwylo dynol) a gwin (ffrwyth y gwinwydd a gwaith dwylo dynol). Mae'n dathlu rhoddion grasol Duw. Rydym yn cymryd y rhoddion, yn diolch amdanynt ac yn eu rhannu, yn eu derbyn, ac yna cawn ein hanfon allan i'r byd i fyw a gweithio er clod a gogoniant Duw.

Mae dysgeidiaeth Paul am Swper yr Arglwydd yn dod yng nghyd-destun rhaniad yn yr eglwys yng Nghorinth (1 Cor.11.17 – 34). Roedd y rhaniad rhwng y cefnog a'r tlawd mewn cymdeithas yn ymddangos ar adegau pan fyddai pryd yn y cartref yn cael ei gyfuno â Swper yr Arglwydd. Trwy wneud hyn, meddai Paul, rydych yn 'dirmygu eglwys Dduw a pheri cywilydd i'r rhai sydd heb ddim' (a.22). Mewn cyferbyniad, mae'r Ewcharist yn ein hatgoffa i Iesu Grist roi ei hunan i eraill yn llwyr trwy ras. Rhaid i gyfranogi yn yr Ewcharist hybu gweddnewid cymdeithas – dim rhagor o 'gefnog' a 'thlawd' – rhaid i bawb gael eu trin yn gyfiawn yng ngoleuni rhodd haelionus Duw.

Yng ngwledd yr Ewcharist rydym yn 'cyhoeddi marwolaeth yr Arglwydd, hyd nes y daw' (1 Cor. 11.26), ac ar un ystyr mae ein gwledd yn rhagflas o wledd nefol teyrnas y Meseia. Yn yr 8fed ganrif CC, cyflwynodd Eiseia ddarlun o'r adeg pan fyddai 'Arglwydd y Lluoedd yn paratoi gwledd o basgedigion i'r bobl i gyd, gwledd o win wedi aeddfedu' (Eiseia. 25.6). Ganrifoedd yn ddiweddarach, soniodd Iesu am lawer yn dod o'r dwyrain a'r gorllewin i fwyta gydag Abraham, Isaac a Jacob yn nheyrnas nefoedd (Math.8.6; cf. Luc.14.15; Marc 14. 25). Mae un o ddamhegion Iesu am y deyrnas yn sôn am frenin a gynhaliodd wledd briodas i'w fab, gyda'r gweision yn chwilio ar y strydoedd ac yn casglu pawb i mewn, er mwyn llenwi'r neuadd â gwesteion. (Math. 22. 2,10).

'Gwyn eu byd y rhai sydd wedi eu gwahodd i wledd briodas yr Oen.' (Dat. 19.9).

Boed i'r Arglwydd ein gwneud yn wirioneddol ddiolchgar am bopeth a dderbyniwn.

## Wythnos 2: Dewisiadau: bwyd a iachawdwriaeth

11<sup>eg</sup> Medi – Y Drindod 12


Ecsodus 14. 19 – diwedd

Salm 114

Rhufeiniaid 14. 1 – 12

Mathew 18. 21 – 35



Ffoto: [ebb&flow](#) 

9/11

Cyferbyniad yr Efengyl rhwng dialedd a thrugaredd, galwad yr Epistol i beidio â barnu, hanes yr Israeliaid wrth y Môr Coch ar funud pan oeddent yn teimlo'n eithriadol o ansicr a bregus – mae'r rhain i gyd yn themâu sy'n dod i'r meddwl wrth gofio 9/11. Wrth fod yn ddisgybl o Gristion, mae angen cael hyd i ffordd o fynegi cydymdeimlad a thrugaredd Duw. Mae angen dangos llwybr o ddewisiadau priodol rhwng da a drwg, ond heb gondemnio a barnu mewn ffordd sy'n amddifadu'r llall o'i ddynoliaeth. Mae angen i bobl Dduw gael eu hatgoffa'n barhaus bod eu bywydau a'u bywoliaeth yn dibynnu ar Dduw'r Ecsodus. Fel y dywedodd y salmydd: "Cryna, O ddaear, ym mhresenoldeb yr Arglwydd".

### Dewisiadau: bwyd a iachawdwriaeth

Mewn ffyrdd eithaf gwahanol, mae'r themâu hyn hefyd yn briodol ar gyfer Amser y Greadigaeth, wrth i ni feddwl am ddewisiadau priodol yng nghyswllt bwyd, a'n dibyniaeth ar Dduw iachawdwriaeth.

Gadewch i ni edrych yn ôl ar ein testunau. Mae'r Israeliaid mewn penbleth. Y tu ôl iddynt mae'r Eifftiaid rhyfelgar; o'u blaen mae'r môr; o'u cwmpas mae'r diffeithwch. Mewn sefyllfa mor fregus, clywant Moses yn dweud "byddwch gadarn ac edrychwch ar y waredigaeth y mae'r Arglwydd yn ei rhoi i chwi heddiw" (Ecs. 14.13). Ac nid achubiaeth gorfforol i'r bobl o'u caethiwed yn unig yw "iachawdwriaeth", mae'n cynnwys holl fanteision lles bod yn bobl y cyfamod â Duw, gan gynnwys – os yw'r bobl yn ufuddhau i ewyllys Duw a'i ffyrdd – iechyd da, 'oherwydd myfi yw'r Arglwydd, dy iachawdwr.' (Ecs. 15.26).

Beth yw'r berthynas rhwng "iachawdwriaeth / iechyd" a'n dewisiadau bwyd?

Yn ddiddorol, bwyd yw un o'r enghreifftiau mae Paul yn eu defnyddio yn ei lythyr at y Cristnogion yn Rhufain, ynghylch eu dull ymarferol o edrych ar iachawdwriaeth. Mae rhan gyntaf y bennod yn ymwneud ag osgoi agweddau beirniadol at Gristnogion sy'n gwneud dewisiadau gwahanol am fwyd. Teimlai rhai o dan rywmedigaeth i fod yn llysieuwyr, oherwydd eu bod yn ofni bwyta cig – a allai gael ei ystyried yn 'aflan' o bosib, neu a oedd wedi cael ei offrymu i eilunod mewn teml baganaidd (cf. y drafodaeth yn 1 Cor. 10. 25 ymlaen), tra teimlai eraill fod rhyddid i fwyta cig 'oherwydd eiddo'r Arglwydd yw'r ddaear a'i llawnder' (1 Cor. 10.26), ac yn fwy na hynny roedd Iesu wedi datgan bod pob bwyd yn 'lân' (Marc 7.19). Mater o gydwbybod oedd hwn i Paul, ac o ofal am y rhai sydd â chydwybod 'wannach' na ni.

Mae ein pryderon ni heddiw rywfaint yn wahanol. Wrth bwysu a mesur rhinweddau a gwendidau bod yn llysiuwr yn ein cyd-destun ni, mae rhaid i ni ystyried y gost amaethyddol anferth sydd ynghlwm wrth fwydo gwartheg, a'r defnydd o rawn ar gyfer bwyd gwartheg y gallai fod angen amdano i atal diffyg maeth ymhlith pobl. Mae'r gwaith aruthrol i glirio fforestydd a safana i dyfu cnydau bwyd anifeiliaid yn cyfrannu'n sylweddol at y cynnydd mewn CO2 yn yr atmosffêr. Mae'r methan a gynhyrchir yn stumogau 2 biliwn o fuchod amaethol ar y blaned yn ychwanegu bron 70 miliwn tonn o fethan sy'n deillio o anifeiliaid i'r atmosffêr – nwy tŷ gwydr sydd yn cael mwy o effaith na CO2, hyd yn oed.

Mae'r swm aruthrol o ynni a ddefnyddir i gynhyrchu cig hefyd yn arwyddocaol iawn. Fe ddywedodd rhywun petai pawb yn America yn rhoi'r gorau i un pryd cig yr wythnos, y byddai'r ynni a arbedid yr wythnos honno yn cyfateb i gymryd 12 miliwn o geir oddi ar y ffordd (er y byddai rhaid pwysu peth cynnydd mewn ynni o ran y bwyd gwahanol a fwyteid yn erbyn hynny).

Mae un arall o'n dewisiadau bwyd yn ymwneud â lles anifeiliaid, a phrosesau cynhyrchu bwyd. Mae llawer o bobl yn llysiuwr oherwydd eu bod yn credu bod lladd yn anfoesol, mae eraill o'r farn bod y diwylliant ffermydd ffatri a chludo da byw mewn cynwysyddion cywasgedig yn greulon. I ni hefyd, mae'n fater o gydwybod.

Mae ein dewisiadau bwyd hefyd yn effeithio ar ein hiechyd – ac felly maent yn rhan o'r ffyniant dynol sy'n cael ei gynnwys yn y gair "iachawdwriaeth". I gael deiet iach, mae angen cael y cydbwysedd cywir rhwng y pum prif grŵp o fwydydd: carbohydradau, protein, ffrwythau a llysiau, llaeth a chynnyrch llaeth, bwydydd sy'n cynnwys llawer o fraster a siwgr. Mae angen i ryw draean o'n deiet fod yn garbohydradau i roi egni a maetholion i ni, rhyw draean yn ffrwythau a llysiau (5 y dydd), dau ddogon o bysgod yr wythnos, ac mae angen llai o siwgr, braster a halen ar y mwyafrif ohonom. Mae angen i ni yfed tua 6-8 gwydraid o ddŵr bob dydd.

Mae diffyg maeth mewn cynifer o rannau o'r byd, wedi'i gyfuno â gordewdra cynyddol yn y Gorllewin, yn arwydd o fethiant pechadurus i rannu adnoddau cyfoethog daear Duw.

Mae ein darlleniad o'r Efengyl yn trafod talu dyledion, a'r tu ôl iddo ceir darpariaethau'r Jiwbilî, y cyfeirir atynt yn Lefiticus 25. Mae'r Jiwbilî yn ymwneud â defnyddio daear Duw yn briodol fel bod pawb ar eu hennill. Y bwriad yw atal budd economaidd rhag cronni yn nwylo nifer bach yn unig. "Eiddof fi yw'r tir", meddai'r Arglwydd (Lef. 25.23). Cyflwynir darpariaethau'r Jiwbilî yng nghyd-destun Duw'r Ecsodus (Lef. 25.38,55). Maent yn cynnwys nid yn unig rythm iach wrth ddefnyddio'r tir, ond hefyd degwch wrth ddarparu bwyd (Lef. 25.37).

Newid yn yr hinsawdd yw un o'r ffactorau sy'n cael effaith aruthrol ar y cyflenwad o fwyd a dŵr. Un o'r ffactorau a arweiniodd ar y cynnydd ym mhrisiau grawn ledled y byd flwyddyn neu ddwy yn ôl oedd y seithfed flwyddyn o sychder yn Awstralia, a fu'n drychinebus i'r cnwd gwenith.

Yng ngoleuni Duw'r Ecsodus, mae gennym ddewisiadau i'w gwneud: dewisiadau sy'n rhoi iechyd, neu ddewisiadau niweidiol. Ac mae hynny'n cynnwys bwyd ac amaethyddiaeth, ac yn cynnwys defnydd o ynni ac allyriadau carbon, fel yn achos popeth arall.

## Wythnos 3: Digonolrwydd: bwyd a haelioni Duw

18<sup>fed</sup> Medi – Y Drindod 13

|                           |
|---------------------------|
| Ecsodus 16. 2 – 15        |
| Salm 105                  |
| Philipiaid 1. 21 – diwedd |
| Mathew 20. 1 – 16         |



Ffoto: [Peter Casier](#) 

Nid oes gan neb hawl i afradlonedd. Dyna un o'r gwersi y bu rhaid i'r Israeliaid ei dysgu yn yr anialwch. Yn ôl y naratif yn Ecsodus, roeddent yn hiraethu am eu cyfnod yn yr Aifft "lle'r oeddem yn cael eistedd wrth y crochanau cig a bwyta ein gwala o fwyd". Yn yr hanes yn Numeri dysgwn eu bod yn gweld eisiau cig a physgod, cucumerau, melonau, cennin, wnionod, garlleg (Num.11.4-6). Buont yn cwyno wrth Moses, ac mewn ymateb darparodd Duw fara o'r nefoedd (Ecs. 16.4): manna yn y bore a soffleir yn yr hwyr (Ecs.16.31; 16.13). Fwy na thebyg, secretiad pryfed arbennig oedd manna, a oedd yn syrthio i'r ddaear, yn edrych yn debyg i had coriander, ac o liw tebyg i resin gwm. Roedd yn blasu fel mêl, a gellid ei falu, ei ferwi a gwneud teisenod ohono. (Num.11.7-9). O'i adael heb ei drin dros nos byddai'n llenwi â mwydod ac yn drewi (Ecs.16.20), ond o'i bobi gellid ei gadw dros nos i'w ddefnyddio ar y Saboth.

Byddai Israel yn dysgu amryw wersi o'r profiad hwn. Roedd yn rhan o ddisgyblaeth Duw i'r bobl mewn ymateb i'w cwyno – i'w profi i weld a oeddent yn ymddiried yn Nuw'r Ecsodus neu beidio (Ecs. 16.4). Roedd i'w hatgoffa am ddarpariaeth Duw "Hwn yw'r bara a roddodd yr Arglwydd i chwi i'w fwyta" (a.15), a byddai cenedlaethau'r dyfodol yn cofio amdano fel arwydd o haelioni Duw (Ecs. 16.32). Roedd yn darlunio'r gwirionedd dyfnach 'nad ar fara yn unig y bydd dyn fyw...ond ar bopeth sy'n dod o enau'r Arglwydd' (Deut. 8.3,16). Yn wir, eglurodd Iesu mai 'bara o'r nefoedd' mewn ffordd gyfyngedig iawn oedd y manna, o'i gymharu ag yntau, oedd yn Fara'r Bywyd (Ioan 6.31ymlaen). Yn fwyaf penodol, roedd yn daith oddi wrth afradlonedd at ddigonolrwydd. "Bydd y bobl yn mynd allan a chasglu bob dydd ddogyn diwrnod." (Ecs.16.4). "Yr oedd pob un yn casglu cymaint ag a allai ei fwyta." (Ecs. 16.18).

Bu'r salmydd yn dathlu haelioni Duw yn arwydd o'i ffyddlondeb cyfamodol: "digonodd hwy â bara'r nefoedd" (Salm 105.40), er bod y salm ddilynol sy'n cyd-fynd â hi yn cydnabod hefyd bod haelioni Duw er gwaethaf "blys" y bobl (Salm 106.14), ac wedi'i gyfuno â barn Duw yn erbyn pechod.

Ffyddlondeb dwyfol, a digonolrwydd y ddarpariaeth ddwyfol – dyma ddwy o brif themâu y stori hon am y manna. Gwnaeth y darlleniad o'r Efengyl yr un pwynt mewn ffordd wahanol. Yn y bôn, rhodd a gras yw testunau dameg y gweithwyr yn y winllan. Rydym yn derbyn manteision llafurio yng ngwinllan Duw nid oherwydd ein bod yn eu haeddu, ond oherwydd haelioni grasusol Duw. "Ai cenfigen yw dy ymateb i'm haelioni?" (Math. 20.15). Daw popeth drwy ras. Fel y byddwn weithiau'n gweddïo yn ystod yr offrwm yn ystod y Cymundeb Sanctaidd "Ohonot ti y daw pob peth, ac o'th eiddo dy hun y rhoddwn i ti."

Mae hyn i gyd yn tanlinellu ein rhwymedigaeth i weithio dros ddosbarthiad teg o adnoddau cyfoethog daear Duw. Mae anhegwch dosbarthiad bwyd yn anghyfiawn, ac yn sarhad ar Dduw “Y mae'r un sy'n gorthrymu'r tlawd yn amharchu ei greawdwr” (Diar. 14.31).

Y cyntaf o Nodau Datblygu'r Mileniwm y Cenhedloedd Unedig, y cytunwyd arnynt ym mis Medi 2000, oedd penderfyniad, erbyn y flwyddyn 2015 “i ddileu tloedi eithafol a newyn – i haneru cyfran y bobl sy'n byw ar lai nag un doler y dydd; i haneru cyfran y bobl sy'n dioddef o newyn.” Rydym dros 2/3 o'r ffordd at 2015. Mewn rhai rhannau o Asia gwnaed cynnydd sylweddol; yn Affrica is-Sahara gwelwyd llawer llai.

Mae hanes y manna yn cynnwys cydnabod digonolrwydd. Mor bell yn ôl â 1975, ysgrifennodd John Taylor *Enough is enough*, lle bu'n archwilio pechodau gormodedd, yn enwedig mewn diwylliannau lle daw cymeriant bwyd a chrynhoi nwyddau yn werthoedd goruwch popeth arall, a lle mae gwastraff a llygredd, ein tuedd i ysbeilio tanwydd a mwynau, adnoddau naturiol y blaned, a'n gwariant ar y fasnach arfau, i gyd yn arwain at 'ormodedd diarbed, dilyffethair, difeddwl'.

Digonolrwydd sydd wrth wraidd yr hyn a elwir bellach yn “Ddiogelu Bwyd” – a oes digon i bawb; pa mor effeithlon y gellir caffael bwyd; a ellir ei brynu am bris teg; a ydyw'n faethlon ac yn ddiogel. Mae'n dod yn broblem gynyddol oherwydd rhagwelir y bydd poblogaeth gyfredol y byd, sef rhyw 6 biliwn, yn cyrraedd 9 biliwn erbyn 2050. Wrth i bobl ymgyfoethogi maent yn bwyta mwy o gig, y mae angen rhagor o ynni i'w gynhyrchu. Mae'r symudiad at fiodanwydd wedi lleihau argaeledd peth tir a ddefnyddid ar gyfer cynhyrchu bwyd. Mae costau uchel olew wedi gyrru prisiau storio a dosbarthu bwyd i fyny. Mae newid yn yr hinsawdd yn effeithio ar ba gnydau y gellir eu tyfu ble.

Ac eto, amcangyfrifir bod y DU yn taflu 8.3 miliwn tonnell o fwyd i ffwrdd bob blwyddyn. Mae hynny'n werth rhyw £12 biliwn, neu tua £650 o fwyd y flwyddyn i deulu nodweddiadol.

Yn y byd sy'n datblygu, gall mwy na 30% o'r bwyd a gynaeafir gael ei golli cyn ei fwyta oherwydd prosesu, storio neu gludiant annigonol. Mae “diogelu bwyd” yn codi cwestiynau economaidd a gwleidyddol aruthrol – sy'n ein gorfodi i ddychwelyd at ein gwerthoedd gwaelodol. Ydym ni'n ymroddedig i fyw ar 'ddigon', er mwyn sicrhau bod digon ar gael i bawb? Neu ydy addoli eilun 'dewis y defnyddiwr' yn ein tynnu'n ôl yn barhaus at 'grochanau cig yr Aiff'? Os ydym yn cael ein cynnal gan air y Duw byw ac os adleisiwn eiriau Paul, 'i mi, Crist yw byw', dylai ein ffordd o fyw ddangos haelioni a digonolrwydd darpariaeth Duw – i ni ac i bawb. Nid digonolrwydd yw'r broblem, ond arferion cymeriant. Mae allyriadau cyfartalog CO2 y pen yn y DU o dan hanner yr hyn a geir yn UDA, bron ddwywaith yr hyn a geir yn Sweden, a thua 90 gwaith yr hyn a geir yn Wganda.

Wrth weddio “Dyro i ni heddiw ein bara beunyddiol” rydym yn gofyn i Dduw ddarparu ar ein cyfer heddiw – a darparu ar gyfer ein holl gymdogion newynog. Fel yn aml yn achos gweddi, mae Duw yn ein galluogi i fod yn offerynnau i'w hateb. Mae'r weddi am fara (hynny yw am gynhaliath i anghenion ein cyrff ar hyn o bryd) yn rhan o weddi yn ogystal am faddeuant ac arweiniad (ein hanghenion ysbrydol a pherthynoll). Mae angen cyfuno'r corff, y meddwl a'r ysbryd wrth i ni ymateb i haelioni Duw.

## Wythnos 4: Newyn a sychder – bwyd a phechod

25<sup>ain</sup> Medi – Y Drindod 14

Ecsodus 17. 1 – 7

Salm 78. 1 – 4, 12 – 16

Philipiaid 2. 1 – 13

Mathew 21. 23 – 32



Ffoto: [Jeff Attaway](#) 

Ni all un o bob wyth person ar y blaned hon gyrchu dŵr glân. Un o nodweddion newid yn yr hinsawdd yw bod tebygolrwydd cynyddol y bydd yr anialdir yn ehangu'n sylweddol, ac y bydd cyfnodau o sychder yn fwy dwys ac yn parhau'n hwy.

Profodd yr Israeliaid syched yn yr anialwch, a galw ar Moses i'w leddfu. Dehongliad Moses o hyn oedd bod y bobl yn 'profi'r Arglwydd' – ac roedd y Salmiwr yn cytuno wrth ysgrifennu am hyn yn ddiweddarach: "Peidiwch â chaledu'ch calonnau, fel yn Meriba, fel ar ddiwrnod Massa yn yr anialwch, pn fu i'ch tadau fy herio a'm profi." (Salm 95.8-9). Er gwaethaf eu pechod, darparodd Duw ar eu cyfer: "Holltodd greigiau yn yr anialwch, a gwneud iddynt yfed o'r dyfroedd di-baid." (Salm 78.15). Ac eto nid ataliodd gras Duw bechod pellach. "Ond yr oeddent yn dal i bechu yn ei erbyn, ac i herio'r Goruchaf yn yr anialwch" (Salm 78.17).

Nid oes cyfatebiaeth uniongyrchol, syml rhwng pechod dynol a dioddefaint dynol – mae Llyfr Job yn dweud hynny wrthym. Ni allwn ddweud bod rhaid mai eu pechod sy'n gyfrifol am ddioddefaint unrhyw unigolyn. Ond ar y llaw arall, mae'n eglur ar hyd y Beibl bod canlyniadau i weithgaredd pechadurus pobl. Er enghraifft, mae'r profwyd Eiseia o Jerwsalem yn gweld effeithiau'r natur ddynol bechadurus ac anufudd-dod i ffyrdd Duw mewn cyfnod trychinebus o sychder a newyn:

"Gwywodd y ddaear a chrino, dihoenodd y byd ac edwino, dihoenodd uchelfeydd y ddaear. Halogwyd y ddaear gan ei phreswylwyr, am iddynt dorri'r cyfreithiau, newid y deddfau a diddymu'r cyfamod tragwyddol." (Eiseia 24.4 ymlaen).

Mae ein darlleniad o'r Efengyl yn trafod awdurdod Duw yn nheyrnas Dduw, a'r alwad i fyw 'yn ffordd cyfiawnder'. (Math.21.32). Mae rhai yn debyg i'r mab yn y ddameg, sy'n gwneud addewidion nad yw'n eu cadw. Er yn betrus ar y cychwyn o bosib, mae eraill yn cerdded yn 'ffordd cyfiawnder' ac yn dangos eu hawydd i fyw bywyd y deyrnas. Yng nghyswllt arweinwyr crefyddol ei ddydd mae Iesu'n adrodd y ddameg – ond mae'r brif ergyd yn trosglwyddo i heddiw. Mae bywyd teyrnas Dduw yn cynnwys yr alwad i fyw yng ngoleuni awdurdod Duw, a cherdded yn ei ffyrdd. Yr ochr hon i'r Groes a'r Atgyfodiad, mae Paul yn ysgrifennu am awdurdod Iesu nid yn nhermau arglwyddiaeth, ond gwasanaeth gostyngedig, ac mae'n dadlau y dylai gwasanaeth y gymuned Gristnogol adlewyrchu meddwl Crist, a chael ei nodweddu gan ddi-danwch, tosturi, cariad a gostyngedd. (Phil. 2.2).

Felly beth yw ymateb y gymuned Gristnogol heddiw i anghenion y rhai sy'n byw mewn cyfnod o newyn a sychder? Sut mae bywyd teyrnas Dduw i gael ei byw? Ym mha ffyrdd gallwn ni arddangos diddanwch, tosturi, cariad a gostyngedd mewn byd sy'n llawn anhegwch, tlodi a diffyg maeth?



Un ymateb i faterion tlodi a ysbrydolwyd gan Gristnogion oedd datblygiad Traidcraft yn 1979, a ymunodd gydag eraill ym 1992 i lansio'r Sefydliad Masnach Deg. Mae label gyfarwydd Masnach Deg bellach i'w gweld ar goffi, te, bananas a nifer cynyddol o nwyddau eraill. Y syniad yw bod cwmnïau yn talu isafswm wedi ei warantu i dalu am gostau cynhyrchu cynaliadwy, a bydd y swm hwnnw'n sefyll hyd yn oed os bydd pris y farchnad yn gostwng. Maent hefyd yn talu premiwm fel bod cynhyrchwyr yn gallu buddsoddi mwy mewn prosiectau lleol. Gosodir safonau er mwyn sicrhau tâl teg, pris teg, amodau gwaith da, a phrosesau sy'n diogelu'r amgylchedd. Y rhagfynegiad yw y bydd gwerthiant nwyddau Masnach Deg yn y DU yn cyrraedd £2 biliwn erbyn 2012.

Mae sefydliad arall, Cymorth Cristnogol, yn ein hannog i anelu at ddileu tlodi'n llwyr. Yn eu geiriau nhw, 'mae tlodi yn warth ar y ddynoliaeth, ac yn amddifadu pobl o urddas, rhyddid a gobaith'; boed hynny'n dlodi diffyg cyfleoedd o ran iechyd, addysg neu les, neu'n dlodi o ran rhyddid gwleidyddol neu ryddid rhag trais; boed hynny'n dlodi economaidd, neu'n dlodi cymdeithasol: diffyg lles cymunedol ac amgylchedd diogel. Neu p'un a ydyw'n ddiffyg bwyd a dŵr. Mae tlodi'n fater o bŵer. Yn y bôn, mae'n cynrychioli perthynas sydd wedi torri i lawr rhwng y cyfoethog a'r pwerus ar y naill law, a'r tlodion gorthrymedig ar y llall. Mae Cymorth Cristnogol yn ymdrechu i sicrhau cydraddoldeb, urddas a rhyddid i bawb. Mae'n deillio o'r gred bod pawb wedi eu gwneud ar lun a delw Duw. Mae'n gweithio ym maes llywodraethu, addysg, rheolau treth, materion iechyd a newid yn yr hinsawdd.

Yn y gwanwyn y llynedd, dyfynnodd Cymorth Cristnogol weddi Catherine Kithuku, oedd yn benderfynol o wella safonau byw yn slym Matopeni yn Nairobi, lle nad oedd dŵr glân, a lle roedd carthffos yn rhedeg ar hyd canol y stryd.

"Rwy'n gweddïo am newid. Rwy'n gweddïo am gael byw bywyd glân, cyfforddus, gyda phreifatrwydd. Rwy'n gweddïo am gael gweld fy nheulu yn symud allan o'r slymiau. Hoffwn ofyn i bobl weddïo am dai gwell, am addysg i blant, am waith i bobl ifanc, a chymorth i rieni sengl a'r henoed. Ond yn bennaf oll, rwy'n gweddïo am ddŵr glân."

Yna, ym mis Gorffennaf y llynedd, dechreuodd un o bartneriaid Cymorth Cristnogol weithio gyda chymuned Matopeni i adeiladu draeniau newydd yn y slym. Erbyn mis Rhagfyr roedd ganddyn nhw bum sianel fwyd a phrif ddraen i gludo carthffosiaeth allan o'r anheddiad. Felly y Nadolig diwethaf hwn oedd y tro cyntaf i'r gymuned allu dathlu heb ofni y byddai eu plant yn dioddef afiechydon oherwydd diffyg glanweithdra. Nawr gallan nhw ddechrau gweithio i osod pibellau dŵr a thapiau, er mwyn dod â dŵr glân i'r anheddiad. Mae gweddi Catherine yn dechrau cael ei hateb.

Mae methu ag ymateb i anghenion y newynog a'r sychedig yn bechod.

Meddai Iesu, yn nameg y defaid a'r geifr: "Bûm yn newynog a rhoesoch fwyd imi, bûm yn sychedig a rhoesoch ddiod imi". (Math. 25.35).

Mae Paul yn cymhwysu'r agwedd haelionus at elynion, hyd yn oed: os bydd dy elyn yn newynu, rho fwyd iddo; os bydd yn sychedu, rho iddo beth i'w yfed. (Rhuf. 12.20).

Unwaith eto, mae byw bywyd teyrnas Dduw yn golygu tosturi, gostyngedd, cyfiawnder a chariad at gymydog.

## Wythnos 5: Creadigaeth a chyfamod: bwyd a chyfrifoldeb

2<sup>il</sup> Hydref – Y Drindod 15

Ecsodus 20.1-4, 7-9, 12-20  
Salm 19  
Philipiadaid 3. 4b-14  
Mathew 21. 33 - diwedd



Ffoto: [vida de vidro](#) ©

Mae Salm 19, p'un a oedd yn wreiddiol yn ddwy gerdd wedi eu cyfuno yn addoliad Israel neu beidio, yn cyfuno gogoniant Duw yn y greadigaeth (adnodau 1–6) â phŵer ei gyfraith, sy'n rhoi bywyd (adnodau 7–14). Yn yr ail ran, rhoddir ei enw cyfamodol i Dduw saith gwaith, sef Yahweh, a ysgrifennid fel ARGLWYDD. O'u cyfuno, mae dwy ran y salm yn rhoi cipolwg i ni ar greadigaeth Duw fel fframwaith ar gyfer perthynas gyfamodol Duw â'i bobl, ac ar berthynas gyfamodol Duw â'i bobl fel ystyr y greadigaeth.

Oddi mewn i gyfamod gras Duw yw lle cyfarwyddiadau 'gyfraith' Duw. O gymryd y gyfraith allan o gyd-destun gras, rydym yn prysuro tuag at gyfreithyddiaeth. Ond yng nghyd-destun ehangach gras dwyfol, rôl y 'gyfraith' (y torah, neu 'gyfarwyddyd tadol') yw tywys pobl Dduw i fyw bywydau cyfrifol sy'n adlewyrchu ffyddlondeb a chariad cyfamodol Duw (Ecs.20.6).

Mae'r Deg Gorchymyn, er enghraifft, yn llai o gôd cyfreithiol y dylid ufuddhau iddo nag o ddisgrifiad o'r patrwm bywyd ymatebol sy'n briodol ar gyfer pobl y mae ARGLWYDD y cyfamod wedi eu hachub o gaethiwed (Ecs. 20.1). Dyna pam gall Iesu grynhoi'r holl gyfraith a'r proffwydi (Math.22.37-40) mewn dau ddyfyniad o ddogfennau cyfamod: 'Câr di yr Arglwydd dy Dduw â'th holl galon ac â'th holl enaid ac â'th holl nerth...yr wyt i garu dy gymydog fel ti dy hun.' (Deut. 6.5; Lef.19.18).

Roedd Paul yn gwybod llawer iawn am y gyfraith - 'yn ôl y cyfiawnder sy'n perthyn i'r gyfraith, yn ddi-fai' (Phil.3.6), ond daeth i ystyried hyd yn oed llwyddo i ufuddhau i'r gyfraith yn 'golled' oherwydd 'rhagoriaeth y profiad o adnabod Crist Iesu fy Arglwydd.' (a.8). Mae'n sôn am gael hyd i 'gyfiawnder Duw', y gellid ei gyfieithu fel 'ffyddlondeb cyfamodol Duw' – yn Iesu Grist.

I Paul, daw'r patrwm bywyd priodol ar gyfer pobl Dduw o gael eich 'canfod yng Nghrist', 'adnabod Crist'. Felly i Gristnogion, rhannu bywyd Crist yw ffordd y Testament Newydd o ddisgrifio byw fel pobl y cyfamod â Duw – ac felly gael hyd i 'ystyr y greadigaeth' yng Nghrist, oherwydd, fel mae Paul yn dweud mewn man arall, mewn darn neilltuol, 'Trwyddo ef ac er ei fwyn ef y mae pob peth wedi ei greu.' (Col.1.16). Ceir hyd i ystyr y greadigaeth a'r cyfamod yng Nghrist, ac maent fel ei gilydd yn ein galw i ymateb yn ffyddlon a chariadus.

Mae themâu creadigaeth a chyfamod fel ei gilydd o dan yr wyneb yn ein darlleniad o'r Efengyl. Mae'r ddameg yn Mathew 21, 33 ymlaen yn disgrifio gwinllan ac ymddygiad tenantiaid anffyddlon. Eiddo perchennog y tir oedd y winllan; roedd ganddo hawl i'w gosod i'r tenantiaid. Rhoddwyd cyfrifoldeb am ofal y winllan i'r tenantiaid.

Roedd perchennog y tir yn disgwyl ffrwythlondeb, ond ni chafodd ond brad a dinistr. Bu'r tenantiaid yn ymddwyn fel petaent hwythau'n berchnogion, gan geisio disodli'r landlord ei hun.

Sylweddolodd y prif offeiriaid a'r Phariseaid fod Iesu'n siarad amdany'n nhw (a.45). Ac ar un lefel roedd hynny'n wir. Mae Eiseia 5, 1–7 yn sôn am 'dŷ Israel' fel gwinllan Duw. Roedd yn disgwyl iddi ddod â grawnwin, ond yr unig ffrwyth a gafwyd yno oedd grawnwin gwyllt. Sylweddolodd yr arweinwyr Iddewig mai alegori oedd gan Iesu yma. Roedd perchennog y tir (Duw) yn disgwyl i'r tenantiaid (arweinwyr crefyddol) fod yn gyfrifol, ond gwrthodasant ei weision (proffwydi Duw), a lladd y mab (oedden nhw'n sylweddoli pwy ydoedd?).

Ond gadewch i ni estyn y lens a gweld y winllan fel creadigaeth Duw, y mae Duw yn gofalu amdani ac yn dymuno ei gweld yn dwyn ffrwyth. Mae Duw yn ymddiried gofalu am y creadigaeth i bobl ddynol, ei denantiaid. Mae'n disgwyl iddynt weithredu'n gyfrifol ar ei ran. Tu ôl i gyfamodau Duw â phobl (Abraham, Moses, Dafydd) mae 'cyfamod cosmig' lle mae Duw yn mynegi ei ymrwymiad ffyddlon i'r creadigaeth gyfan. 'Dyma fi'n sefydlu fy nghyfamod â chwi, ac â'ch had ar eich ôl, ac â phob creadur byw gyda chwi.' (Gen 9. 9,12). Mae hyn yn cynnwys yr addewid ddwyfol: "Tra pery'r ddaear, ni pheidia pryd hau a medi." (Gen 8.22). Ac mae Duw yn disgwyl i'r ddynoliaeth ymateb fel tenantiaid ffyddlon. Mae hyn yn rhan o ystyr y mandad a roddwyd i'r ddynoliaeth gyfan 'a wnaed ar ddelw Duw' yn Genesis 1, sy'n cynnwys "darostwng" y ddaear (Gen. 1.28). Y ffordd orau o ddeall y gair hwnnw yw fel cyfeiriad at amaeth - defnyddio'r tir i ddarparu bwyd i'r ddynoliaeth. Mae wedi ei gyfuno â 'llywodraethu' dros yr anifeiliaid. Nid iaith arglwyddiaethu ac ecsbloetio yw hyn, ond brenhiniaeth lesiannol: roedd brenhinoedd yn gyfrifol am les eu dinasyddion (cf. Salm 72. 1-4). Felly mae gwaith y ddynoliaeth yn bod yn denantiaid ffyddlon yng nghreadigaeth Duw yn cynnwys amaeth i ddarparu bwyd, a chonsyrn ynghylch lles anifeiliaid.

Mae dameg y winllan yn ein gorfodi i wynebu cwestiwn cyfrifoldeb. Wrth gynhyrchu bwyd, ac yn ein consyrn am les anifeiliaid, ydym ni'n gweithredu fel tenantiaid ffyddlon yng nghreadigaeth Duw?

Dyma rai enghreifftiau o blith digonedd:

- Mae cynhyrchu bwyd diwydiannol wedi dinistrio fforestydd trofannol.
- Mae amaethyddiaeth fodern ddiwydiannol yn defnyddio swm sylweddol o danwydd ffosil i gynhyrchu plealeiddiaid a chwynladdwyr, yn ogystal ag wrth fecaneiddio.
- Mae gor-bysgota yn arwain at wastraffu niferoedd aruthrol o bysgod y gellid eu bwyta, sy'n cael eu dychwelyd i'r môr er mwyn cadw at y "cwotas" penodol a ganiateir.
- Mae polisïau amaethyddol, a chyffredinrwydd dyledion trwm y gwledydd tlotaf i fanciau'r byd, yn rhwystro tegwch wrth ddsbarthu bwyd.

Dylai Cristnogion fod ar y blaen yn mynegi pryderon ecolegol. Mae ein haddoliad Ewcharistaidd, yn dathlu creadigaeth newydd Duw yng Nghrist, yn ymateb o ddiolchgarwch am haelioni a gras Duw, a hefyd yn ymrwymiad i fyw'n deg ac yn gyfrifol gyda'n cymdogion. Mae Paul yn ysgrifennu am adnabod Crist, a grym ei atgyfodiad. Rhodded Duw ras i ni fyw yng ngoleuni teyrnas ei ogoniant, sydd ar ddod, lle mae ei ddisgyblion yn rhannu yn ei lawenydd ac yn 'bwyta ac yfed wrth ei fwrdd'. (Luc 22.30).

Cyhoeddiad © 2011 Eglwysi ynghyd ym Mhrydain ac Iwerddon.

Gwead ŷd: [Jon Smith](#) 